

5 § PP Maakunnan tuulivoima maakuntakaava palautus valmisteluun, muutosesitykset ja hylkäys esitys

Ensisijaisesti esitän palautettavaksi valmisteluun, toissijaiseksi alla muutosesitykset perusteluineen, kolmanneksi kaava hylätään koska mainittuja asioita ei ole selvitetty sekä lopulta neljänneksi hylätyksi. Edellä mainittujen perusteluna myös alla eriävä mielipide.

Ensisijaisesti, palautetaan valmisteluun, koska ei ole selvitetty maakunnan alueella olevan Kuusamon Kitkan lapinkylien KP-sopimuksen mukaisia elinkeinojen oikeuksia (poronhoito, metsästys, marjastus ja kalastus (perustelut asiaan tarkemmin lopussa) ja koska Kitkajärven ympärille ei ole rajattu vähintään 5 km suojavyöhykettä Oulujärven tapaan.

Toissijaisesti

(Oulujärvellä 5 km suojavyöhyke, ja Simojärvellä vähintään 5 - 8 km suojavyöhyke). Kitkajärvi - Riisitunturi alue valtakunnallisesti merkittävä maisema-alue (kansallismaisema), missä merkittävää luonto, retkeily-, revontuli- ja tykkylumimatkailua. Alue Riisitunturin kansallispuiston olemassa olevaan laajennusosaa (Natura) rajoittuva kiinni. (liitteessä kartta). Posion kunta, Posion matkailuväki vastustaa hanketta ja Lapin liiton virallinen tuulivoimaselvitys katsoo ko alueen tuulivoimalle sopimattomaksi sekä alueella Riisitunturi - Maaninkavaaran tunturivaarajonossa saalistaa maakotkia ja merikotkia sekä haukkoja ja pesii kalasääksi. Näitä ei ole tässä uudessa maakuntakaavassa selvitetty riittävästi ja aikaisemmat selvitykset on tehty riittämättömällä tavalla ja eikä ole otettu huomioon alkuperäisessä maakuntakaavamerkinnässä.

Aiheuttaa merkittäviä haitallisia vaikutuksia Riisitunturin ja sen olemassa olevan Natura-alueisiin ja Kitkajärven Natura-lintualueeseen. Peruste hylkäämiselle, kun ei ole otettu.

Esitän muutosehdotuksen kohtaan '2 Yleiset suunnittelumääräykset maakuntakaavassa'.

Kyseisessä kohdassa 2 määritellään **Maakuntakaavamääräysten käyttötapa:**

Maakuntakaavamääräyksillä osoitetaan koko maakuntakaavan aluetta koskevia alueidenkäytön periaatteita ja yleismääräyksiä, jotka ohjaavat tarkempaa suunnittelua.

Katson, että vastoin maakuntakaavan käyttötapamäärittelyä Tuulivoiman suhteen ei kaavaselostuskohdassa ole annettu yleisiä suunnittelumääräyksiä tuulivoiman rakentamisen, käytön ja jälkihoidon periaatteiksi ja yleismääräyksiksi, jotka ohjaisivat tarkempaa suunnittelua.

Tuulivoiman osalle on annettu vain rakentamista ohjaavia periaatteita ja yleismääräyksiä, mutta käytön ja jälkihoidon suhteen periaatteet ja yleismääräykset puuttuvat, jonka vuoksi maakuntakaavamääräykset ovat tältä osin puutteelliset.

Esitän, että maakuntavaltuusto velvoittaa maakuntahallitusta täydentämään Tuulivoimaa koskevat suunnittelumääräykset rakentamismääräysten lisäksi myös periaatteiden ja yleismääräysten määrittämiseksi tuulivoiman käytön suunnittelulle ja periaatteiden ja yleismääräysten määrittämiseksi jälkihoidon toteuttamiselle.

Muutosehdotukset

Esitän maakuntakaavasta poistettavaksi Riisitunturin kylkeen Maaningan erämaassa uudelleen nimetyn Nuunajärven tuulivoima-alueen (perustelut yllä introssa) ja sen pohjois-puolella Kuusamoon merkitty tv-1 406 Vitikkovaara-tuulivoima-alue.

Perusteluna lausun, että Kyseinen tv-1 Nuunajärvi ja sen pohjoispuolinen Vitikkovaara sijoittuu samalle alueelle, jolle aikaisemmin maakuntakaavassa myönnetyn seudullisen tuulivoima-alueen rakentamissuunnittelun korkein hallinto-oikeus kumosi maakuntakaavan vastaisena.

En hyväksy Nuunajärven teollisen tuulivoimala-alueen tilalle esitettyä Nuunajärven teollista tuulivoimala-aluetta osaksi Pohjois-Pohjanmaan energia- ja ilmastovaihemaakuntakaavaa. Se tulee poistaa siitä, koska sen aiheuttama maisemahaitta valtakunnallisesti arvokkaaseen Riisitunturin alueeseen (VAMA2021) on merkittävä eikä vastaa alueidenkäyttölain vaatimuksia. Lähimmillään hankealue sijoittuu noin 3 kilometrin etäisyydelle Metsähallituksen hallinnoiman Riisitunturin

kansallispuiston pohjoisosista. Lapin liitto ja PP liitto ovat molemmat nostaneet yhteisvaikutusten riittävän selvittämisen maisemaan ja luonnonolosuhteisiin merkittäväksi kaavapäätöksen edellytykseksi.

Pohjois-Pohjanmaan liitto on aikaisemmin huomauttanut, että toinen aikaisemman Maaninka/Nuunajärvi hankkeen todennäköisesti merkittävistä vaikutuksista kohdistuu uutena alueena viimeisimmässä päivityksessä tunnistettuun (VAMA 2021) valtakunnallisesti arvokkaaseen Kitkajärvien ja Riisitunturin maisema-alueeseen, jonka yhteydessä on maakunnallisesti arvokas maisema-alue Kitkan järvimaisemat, mutta nyt ei Nuunajärven ja Vitikkovaaran suhteen ole maisemavaikutusarviointia tehty.

Kaavaselostuksessa ei ole Lapin Liitolta ja Lapin ELY-keskukselta olisi pyydetyn ja saadun lausuntoa Nuunajärven ja Vitikkovaaran ja muiden Kuusamon puolella sijaitsevien pienempien tuulivoima-alueiden yhteisistä ympäristö-, maisema- ja luontovaikutuksista (siirtojohtojen vaikutukset mukaan lukien) yhdessä Posion puolelle suunniteltujen mittavien tuulivoimahankkeiden kanssa. Näitä erityisesti Livo- ja Kitkajärven ympärillä. Kitkajärven Matkavaara on myös Livo- ja Kitkajärven Natura-alueiden sekä valtakunnallisesti merkittävien maisema-alueiden vastainen. Aiheuttaen merkittävää haittaa.

Painotan, että aikaisempaa Maaninka / nyk. Nuunajärven sähkönsiirtoyhteyksien ympäristövaikutusten arviointia ei ole tehty, joten niitä olemattomia selvityksiä ei voi käyttää Vitikkovaaran suhteen. Tosiasiallisesti Riisitunturi-Maaninkavaara tunturivaarajono seudussa olevien Nuunajärven Vitikkovaaran ympäristö-, luonto- ja maisemavaikutuksia yhdessä muiden lähellä olevien ja suunniteltujen hankkeiden kanssa ei ole tehty. Myöskään ei ole tehty selvityksiä Kitkajärven ja Livojärven ympärillä olevien hankkeiden yhteisvaikutuksien osalta.

Kitkajärvi on ensimmäisen tuulimaakuntakaava vaiheen jälkeen on muuttunut valtakunnallisesti merkittäväksi (ei ole otettu riittävästi suunnittelussa ja selvittelyssä huomioon miten vaikuttaa maankäyttöön) esimerkiksi Kitkajärven ylittävän siirtolinjan osalta ja Kitkajärven ja Livojärven läheisten hankkeiden kuten Maaninka/Nuunajärven sekä Matkavaaran osalta.

Maakuntavaltuuston kokoukselle 1/2025 Oulussa 27.5.2025

Pohjois-Pohjanmaan liitto

Hylkäyksen perusteluna myös alla eriyvä mielipide

ERIÄVÄ MIELIPIDE

Ref.: Pohjois-Pohjanmaan energia- ja ilmastovaihemaakuntakaavan hyväksymiskäsittely

Vastustan Pohjois-Pohjanmaan energia- ja ilmastovaihemaakuntakaavan hyväksymistä siltä osin kuin kaavaratkaisu mahdollistaa aurinko- ja tuulivoimaloiden sekä voimalinjojen rakentamisen ja näiden toimintojen tarkemman suunnittelun poronhoitolain (848/1990) 2 §:n 1 momentissa tarkoitetulla poronhoitoalueella kaavan alueella.

Pohjois-Pohjanmaan energia- ja ilmastovaihemaakuntakaavan kaavoitusmenettelyssä ja kaavaratkaisuissa ei tältä osin ole otettu perustuslain 22 §:n vaatimuksia asianmukaisesti huomioon. Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Tämä koskee myös maakuntaliittoja ja -valtuustoja.

Pohjois-Pohjanmaan maakunnan alueella harjoitetaan poronhoitoa ja muita luontaiselinkeinoja saamelaiden ja lapinkylien jäsenten toimesta, joiden oikeudet on turvattu perustuslaissa (PL 17.3 §) ja kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa (KP-sopimus, 27 artikla). Tämä osa on lainvastaisella tavalla jätetty tässä kaavoituksessa huomioon ottamatta. Pohjois-Pohjanmaan energia- ja ilmastovaihemaakuntakaavaa ei voida hyväksyä tältä osin.

Kaavoitusmenettelyä ja kaavoittamista tulee jatkaa edellä selostetuilta osin siten että, myös saamelaiden ja lapinkylien jäsenten erityiset oikeudet poronhoitoalueen maakuntakaavoituksessa on otettu asianmukaisesti huomioon.

Perusteita

Saamelaisia ja Lapinkylien oikeudet ovat voimassa Pohjois-Pohjanmaalla

Korkeimman hallinto-oikeuden Soklin kaivosta koskevan varsin tuoreen vuosikirjaratkaisun (KHO 2022:38) mukaan saamelaisten kulttuuriin (elinkeinoin) ovat voimassa saamelaisalueen lisäksi myös Keski- ja Etelä sekä Itä-Lapissa ja ns. Koillisella ja ns. Kainuussa. Erityisesti Kuusamon alueella kuten KHO päätökset Maaningan tuulivoimahankkeen ja Kuusamon saamensukujen osalta osoittavat sekä saamelaisten Kitkajärven kalastuksen oikeustapausta ja Kuusamojärven ns. Haukiniemen oikeustapausta.

KHO korosti, että perustuslain 17.3 § saamelaisten oikeuksista sekä kansalaisoikeuksia ja poliittisia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen 27 artikla (SopS 6/1976, KP-sopimus) turvaa kansallisen vähemmistön oikeuksia perinteisiin elinkeinoin muuallakin kuin saamelaisalueella, siis myös esimerkiksi Pohjois-Pohjanmaalla.

Perustuslain 17 §:n 3 momentissa on turvattu saamelaisille perusoikeutena oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan (perinteisiä elinkeinojaan). Vakiintuneen käytännön mukaan saamelaisten kulttuuriin kuuluvat saamelaisten poronhoito, kalastus, metsästys ja myös perinteisiin elinkeinoin pohjautuvat matkailuelinkeinot sekä niiden nykyaikaiset harjoittamisen muodot (HE 42/2025 vp, s. 75).

Kansalaisoikeuksia ja poliittisia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen 27 artiklan (SopS 6/1976, KP-sopimus) mukaan kansallisten, uskonnollisten tai kielellisten vähemmistöjen (mm. Lapinkylien jäsenet, lappalaiset) jäseniä ei saa kieltää nauttimasta kulttuuristaan (perinteisiä elinkeinojaan) yhdessä muiden ryhmänsä jäsenten kanssa. Kaavoituksessa ei saa ylittää kieltämisen kynnystä.

Saamelaisista

Saamelaisten perusoikeudet tulee turvata tässä kaavoituksessa.

Paliskuntain yhdistyksen mukaan Pohjois-Pohjanmaan maakunnan alueelle sijoittuu kokonaan tai osittain yhteensä 14 paliskuntaa, joissa poroelinkeinoja harjoittaa yhteensä 687 poronhoitajaa.

Poronhoidolla ja porotaloustuotteilla on huomattavaa merkitystä mm. alueen matkailulle (Paliskuntain yhdistyksen muistutus 2. kaavaehdotuksesta Pohjois-Pohjanmaan liitolle 21.3.2025).

Paliskuntain yhdistyksen mukaan lähes kaikissa Suomen paliskunnissa on saamelaisia poronhoitajia (Paliskuntain yhdistyksen lausunto 28.2.2024 Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle saamelaiskäräjälakiesityksestä).

Pohjois-Pohjanmaan energia- ja ilmastovaihe- ja maakuntakaavan kaavoitusmenettelyssä ja kaavoituksessa tulee ottaa asianmukaisesti huomioon saamelaisten oikeudet perinteisiin elinkeinoin.

Lapinkylät ja lappalaiset

Lapinkylien jäsenien (lappalaisten) erityiset oikeudet on turvattava KP-sopimuksen 27 artiklan edellyttämällä tavalla. Sopimusta valvoo YK:n ihmisoikeuskomitea.

Lappalaisia, jotka harjoittavat perinteistä poronhoitoa ja perinteisiä elinkeinoja, on perinteisesti ollut Kuusamossa Kitkan ja Maanselän lapinkylissä. Poronhoito mielletään lappalaiseksi elinkeinoksi (Valtioneuvoston tilaama tutkimus: Janne - Enbuske Antikainen, Matti - Haanpää, Susanna - Kyläniemi, Hanna - Laasonen, Valtteri - Mayer, Minna - Pentikäinen, Juha - Pyykkönen, Sinikukka - Siltanen, Kirsi - Valtanen, Eila, Metsälappalainen kulttuuri ja sen edistäminen. Helsinki 2019, s. 27–28 ja 34).

Poronhoitoa harjoittavat Suomessa poronhoitolain mukaisen paliskuntajärjestelmän puitteissa saamelaiset, suomalaiset ja lappalaiset historiallisten lapinkyliensä alueilla. Kaikkien poronhoitajaryhmien erityiset oikeudet tulee turvata tässä kaavoituksessa.

Kaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS)

Pohjois-Pohjanmaan energia- ja ilmastovaihe- ja maakuntakaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelma on kaavan jatkovalmistelussa päivitettävä siten, että saamelaiset ja Lapinkylän jäsenet ovat kaavan osallisia ja intressiryhmiä nyt esillä olevilta osin. Kaavan vaikutukset saamelaisten ja Lapinkylä jäsenien elinkeinoin on selvitettävä.

Saamelaisia ja Lapinkyliä jäsenineen on pidettävä kaavan osallisina ja intressiryhminä. Saamelaisia ja Lapinkylien jäseniä on kuultava osallisina ja intressiryhminä kansainvälisen oikeuden edellyttämän vapaa tietoon perustuva ennakkosuostumus -periaatteen mukaisesti (*FPIC*).

Jatkovalmistelussa vaihemaakuntakaavan suunnittelu- ja vaikutusalueeksi on tuleva poronhoitoalue Pohjois-Pohjamaan maakunnan alueella.

Myös valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet tulee saamelaisten ja Lapinkylien jäsenien perinteisten elinkeinojen osalta ottaa huomioon.

Kaavamerkinnot ja -määräykset

Pohjois-Pohjanmaan energia- ja ilmastovaihemaakuntakaavassa tulee turvata saamelaisten ja Lapinkylien jäsenien oikeudet asianmukaisin kaavamerkinnoin ja kaavamääräyksin.

Oulussa 27.5.2025

Mika Flöjt
maakuntavaltuutettu